

NOTA:

van toelichting voor het Landschap: B o e n g k o e .

-----oo00oo-----

Ligging.

Het Landschap Boengkoe ligt tusschen $1^{\circ} 15'$ Z.B. en $3^{\circ} 30'$ Z.B., $121^{\circ} 30'$ O.L. en 123° O.L.

Het strekt zich uit langs de Molukschezee van het Zuidoosten naar het Noordwesten, tot de Tolo-Mori, vervolgens buigt de kustlyn zich in Noord-Oostelyke richting.

Een geografisch aaneengesloten geheel vormt het Landschap Boengkoe niet, daar het Landschap Mori er als een enclave tusschen geschoven ligt.

In het Zuid-Westen en Westen wordt het Landschap Boengkoe begrensd door het Landschap Lawcei (onderafdeeling: Kendari) in het Noord-Westen door de onderafdeeling Malili, in het Noorden door het Landschap Mori (onderafdeeling Kolonodale) en in het Oosten door het Landschap Banggai.

Tusschen de districten Wosoe en Noord-Boengkoe ligt het Landschap Mori.

Na deze globale uiteenzetting van de ligging die toegelicht wordt door een schetskaart, volgt een algemeene beschouwing over:

Wegen, paden en bruggen.

In de nota van toelichting van 1 September 1924 is zeer optimistisch gesproken over den toestand van wegen en paden. Daarin werd op bldz.10 onder "transportmiddelen" de verwachting uitgesproken dat men binnenkort gebruik zou kunnen maken van rytuigen en auto's.

Thans, ruim zeven jaren later, is zulks nog niet het geval, al moet direct erkend worden, dat al een belangryke schrede in de goede richting is gedaan.

Een der hoofdoorzaken van het niet bereiken van het doel is, dat de onderafdeelingskas van Kolonodale niet kapitaalkrchtig genoeg was, om den aanschaf van goed materieel bv. wegwalsen te bekostigen.

De aanschaf zal voorloopig wel tot de vrome wenschen blijven behooren.

De thans bestaande weg van Salonsa (grens Mori) tot Torette-Boelaleng is 18½ km. lang en nog niet verhard.

Het gedeelte Salonsa-Boengkoe (73 km) is na September 1930 op 5 m. breedte gebracht, behoudens

enkele

enkele kleine gedeelten (totaal ongeveer 10 km) welke door rawah's loopen en een breedte van 3 m. hebben.

Waar de aarden baan zoo ver gereed is en de afvoergoten nagenoeg overal aanwezig zyn, is in Augustus 1931 een aanvang gemaakt met het verzamelen van verhardingsmateriaal. By het opmaken dezer nota werd reeds geboekt ongeveer 1500 m³ steenen. In 1932 kan waarschijnlijk bereikt worden, dat de benodigde hoeveelheid aanwezig is. In 1933 kan dan met de verharding worden begonnen.

Het geheel blijft uiteraard handwerk, doch zeker is dat de toestand aanmerkelyk zal verbeteren.

Het gedeelte Boengkoe-Torette vertoont een minder gunstig beeld, omdat daar de weg veelal over steenachtige heuvels loopt en vaak niet breeder is dan 1 m. Kvenwel voldoet de weg aan de thans te stellen eischen van communicatie.

De bruggen zyn allen berekend op paarden en bandyverkeer en moeten in de toekomst vervangen worden door sterkere, voor wat betreft de grootere terwyl een zeer groot aantal kleine bruggetjes op eenvoudige wyze vervangen kan worden door duikers.

In de verre toekomst heeft deze weg aansluiting op de weg Kolonodale via Possogrens (thans een 5 m. breede bandyweg) naar de verbinding Poso-Makasser.

Enkele paden, die van de kust naar de in het binnenland gelegen kampongs leiden, zyn slechts voet- en paarden paden, en behoeven vooralsnog weg wegens hunne onbelangrykheid geen verbreding.

In het district Noord-Boengkoe loopt langs de kust een 80 km. lange bandyweg, die een breedte heeft van 3 m. Deze weg zou in de toekomst kunnen aansluiten op den autoweg Loewoek-grens Kolonodale. Vooralsnog heeft zulks geen nut.

Het Wanagebied, gelegen in het district Noord-Boengkoe is geheel te bereiken langs een 1 m breed paarden pad.

Het verbreedten van dit pad zal jaren arbeid eischen, door de rotsformatie van het gebergte waardoor dit pad zich slingert tot ongeveer 2000 m. hoogte. Evenals reeds in de nota 1924 is vermeld, kan ook thans weder naar voren gebracht worden, dat het Landschap Boengkoe niet middels een goede weg met de onderafdeeling Kendari kan

worden

worden verbonden.

Het loodrecht uit zee opryzende gebergte vormt een groote hinderpaal.

De thans bestaande weg naar Boengkoë is de kortste verbinding Kolonodale-Boengkoë, zoodat geen tyd meer verloren hoeft te gaan met het zoeken van kortere tracé's. Bovendien is de weg geheel vlak.

Aan het weggedeelte Salonsa-Torette ligt een groot aantal:

Kampongs.

Nog steeds bestaat eenige neiging om langer in de ladanghuten (soms 4 á 5 km van de kampong verwyderd) te verblyven, dan voor het bewerken van de ladangs noodzakelyk is. Waar voortdurend tegen deze neiging gestreden werd, is het euvel langzamerhand minder geworden.

De thans bestaande kampongs zyn behoorlyk groot vry zindelyk en volgens bekomen aanwyzingen gebouwd. Aan het bouwen van paggers, privaten en het graven van putten wordt thans veel aandacht besteed, waar wenschelyk en mogelyk volgens aanwyzingen van den Officier van Gezondheid, belast met den Dienst voor Volksgezondheid.

De reinheid der bewoonde erven is in vele kampongs voorbeeldig, hetgeen voornamelyk moet worden toegeschreven aan het yveren van het Europeesch-Bestuur, om de vrouwen huisarbeid te laten verrichten en hen niet langer te beschouwen als lastdier.

De huizen, die veelal een omwanding van atap hebben, worden thans langzamerhand verbeterd, door planken omwanding met vensters aan te brengen waar de atap vergaan is. Vooral wordt aangedrongen op verbetering van nog bestaande huizen van zeer licht materiaal z.g. woonhuten. Hun aantal neemt geleidelyk af.

Waar het voorheen gewoonte was dat jong gehuwden by de ouders of schoonouders bleven inwonen is thans onder leiding van het Europeesch Bestuur een streven merkbaar om direct een eigen woning te bouwen, zoodra het huwelyk gesloten is. Hierdoor wordt niet alleen de kampongshygiene bevorderd, doch de uitgestrektheid der kampongs wordt grooter.

De kampong Wosoe bv. $1\frac{1}{2}$ km. lang en telt 130 gezinnen, Kolono 2 km. lang met \pm 175 gezinnen, Bahomatefe 1 km. lang met \pm 100 gezinnen. Deze kampongs vertoonen het beeld van een net dorp, waar echter voortdurend strenge contrôle noodig is, op het handhaven der netheid.

Middelen van bestaan.

Nog steeds valt waar te nemen, dat de bevolking haar volle belangstelling richt op den ladangbouw met uitzondering van het district Noord-Boengkoe.

Dit vormde het ressort van den thans wd. Zelfbestuurder, die den sawahbouw yverig propageerde.

Op zyn verzoek is thans voor Zuid-Boengkoe een sawahmanteri toegevoegd, zoodat verwacht mag worden, dat ook hier de sawahbouw spoedig zyn intrede zal doen. Temeer is dit van belang omdat de bevolking, by het zoeken van boschproducten, haar eigen voeding kan medevoeren en onafhankelijk tegenover de handelaren komt te staan. Een gebruik is nl. dat men als voorschot op de te leveren producten een hoeveelheid ryst ontvangt, die later "behoorlyk" verrekend wordt.

Thans voedt de bevolking zich in hoofdzaak met sago, waarvan de gevolgen zyn waar te nemen.

Het is geenszins een krachtig energiek volk, dat de kuststreek bewoont. Men laat zich liever krachtig door Moeder natuur helpen, dan zelf flink de hand aan den ploeg te slaan.

Een voor deze streken gunstig teeken is, dat de veldarbeid niet meer geheel aan de vrouwen en kinderen wordt overgelaten, doch dat ook de mannen aan dezen arbeid deelnemen.

De veesteelt staat nog op een lage trap van ontwikkeling en heeft wegens zyn onbelangrykheid geen recht van vermelding.

De handel leefde na de malaise in 1922 en 1923 geheel op. Vooral de handel in copra en boschproducten was zeer belangryk en de volksmond sprak in 1928 en 1929 van "hoedjan mas". Deze welvaart behoort thans tot het verleden en by de totale stilstand van den handel in de boschproducten, kan men zich verdiepen in wat vroeger was.

Dat de landbouw door deze omstandigheid met forsche schreden voorwaarts gaat, is begrypelyk en het zal by een opleving van den handel zaak zyn alles in het werk te stellen teneinde de bereikte trap van ontwikkeling by den landbouw niet weder verloren te doen gaan.

Mynbouw.

Het aantal verleende mynbouwconcessies bedraagt thans nog twee.

Er wordt echter niet meer daadwerkelyk gearbeid. De opsporingen leverden een te gering resultaat op, om tot exploitatie over te gaan, waarmede voor het Landschap Boengkoe een mooi toekomst verloren is

gegaan.

gegaan.

Onderwys.

Het aantal volksscholen in het Landschap Boengkoe bedraagt thans 11, terwyl nog één Zendingsschool in het Wanagebied aanwezig is.

De leerkrachten zyn veelal niet voor hun taak opgeleid en alleen door veelvuldige inspecties kan het onderwys vruchtbaar gemaakt worden.

Gezondheidstoestand.

Groote epidemieën kwamen sinds 1918 - 1919 niet voor.

Gunstig mag de toestand echter geenszins genoemd worden. De Geheele kuststreek gaat gebukt onder de funeste invloeden van de malaria. Kampongs met 90% geïnfecteerden, vormen geen zeldzaamheid en hoewel de chinine aan gegoeden tegen kostprys en aan de behoeftige bevolking op ruime schaal gratis wordt verstrekt, valt toch weinig vooruitgang te bespeuren. Het aanwezig zyn van vele rawah's langs de kust en het veelvuldig en langdurig verblyf van rotan- en damarzoekers in de bosschen, zyn ernstige vyanden van de bestryding. Deze wordt in niet geringe mate tegengewerkt door den onwil van een gedeelte de bevolking om zich door een dokter telaten onderzoeken, wanneer deze de kampongs bezoekt.

Meer succes werd geboekt met de bestryding van de "framboesia". Het is thans zeldzaamheid een positieve eruptie te zien, hetgeen in aanvankelyk minder bezochte streken, zoodat het eiland Meneoi, nog wel voorkomt.

De Officier van Gezondheid belast met den Dienst van Volksgezondheid, heeft in een jaar tyds het geheele Landschap meerdere malen bezocht, hetgeen den algemeen gezondheidstoestand ten goede is gekomen.

Transportmiddelen.

Het transportmiddel by uitnemendheid is voor het Landschap Boengkoe het paard. Weliswaar wordt vooral in het laatste jaar waargenomen dat het aantal rywielen grooter wordt, doch in den regentyd zyn deze niet het aangewezen vervoermiddel.

In de behoefte aan een zeevaardige motor- of stoombarkas werd gedeeltelyk voorzien, door den aankoop van een motorboot, die voor het beoogde doel ongeschikt is. De ruim 400 km. lange kustlyn kan onmogelyk met dit bootje worden bevaren omdat het niet zeewaardig is.

Bestuur.

Onder direct toezicht van den Gezaghebber bestaat het

het Zelfbestuur van Boengkoe uit den Radja en vier Landsgrooten, tevens districtshoofden.

De adatfunctie der 4 districtshoofden is:

10. Djogoegoe of Ryksbestuurder, tevens vertegenwoordiger van het volk en voorzitter van de "Soa Sio Sengadji" en raad van kamponghoofden, wier kampongs gezamenlyk de kota Boengkoe vormen.
20. De Kapitan Laoet, welke vroeger belast was met het verjagen der zeeroovers langs de geheele kust tot aan het eiland Menoei.
30. De Hoekoem Sengadji, vroeger de rechter van het Landschap.
40. De Hoekoem Soa Sio.

In Augustus 1931 werd de Zelfbestuurder Ahmad Hadi, door den Resident van Manado geschorst en in October d.a.v. door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië ontslagen.

Typeerend is het beeld dat de fd. Controleur Linneman in 1924 geeft nl: "De verwachtingen die men van dezen nieuwen bestuurder, tevoren Inlandsch Assistent te Batoei (Loewoek) had, werden niet bewaarheid. Insteede van daadwerkelyke deelneming van het bestuur, (hem als Inlandsch Assistent reeds bekend) schynt hy zyn nieuwe functie op te vatten als een stilzitten van (poover) statievertoon en een gelegenheid tot volledige nakoming zynr Mohamedaansche Godsdienstplichten en moet hy voortdurend tot maken van tournees e.d. aangespoord worden".

De thans wd. Zelfbestuurder, Abdurrazak, heeft als vorst van geboorte een heel andere opvatting van zyn taak.

De voormalige Kapitan-Laoet Ngitoeng werd op verzoek eervol ontslagen en in zyn plaats is benoemd Hamzah, Majoor Hadat van Salabangka. In dit district, 14 kampongs tellende, is thans geplaatst een onderdistrictshoofd onder toezicht van een Inlandsche bestuurs-assistent.

Waar Abdurrazak tot wd. Zelfbestuurder werd verheven, werd als Hoekoem Soa-Sio benoemd Abdullah schoonzoen van den Radja van Banggai, die vroeger reeds als zoodanig in dienst van het Landschap was geweest, doch op verzoek eervol ontheven was van zyn functie.

Het is te verwachten dat onder de huidige Zelfbestuur belangen in het Landschap Boengkoe op betere wyze behartigd zullen worden, dan vroeger het geval was.

Rechtspraak.

De rechtspraak in het Landschap Boengkoe wordt uitgeoefend door de "Madjilis Besar" voor de groote mis-

dryven

dryven en door de "Madjilis Ketjil" voor z.g. rolzaken.

De Gezaghebber van Kolonodale treedt op als Voorzitter-Leider van de "Madjilis Besar", die voor het overige is samengesteld uit den Radja de vier (minstens twee) Lands grooten en de Inlandsche Officier van Justitie.

De "Madjilis Ketjil" wordt gevormd door den Radja en een Griffier en spreekt recht onder toezicht van den Gezaghebber.

Als richtsnoer wordt het Wetboek van Strafrecht voor Nederlandsch-Indië gebezigd en de adat daarby in beschouwing genomen.

De Criminaliteit is niet byzonder groot in dit Landschap en de hoofdschotel der Madjilis zaken wordt gevormd door "overspel" zaken.

Belastingen.

De belasting op bedryfs en andere inkomsten, hier Sima Assaparang Atoewong genaamd, worden geheven geheel volgens denzelfden maatstaf als vastgesteld in de Inkomstenbelasting verordening artikel:18. De vrystelling voor landschapsoppassers, geestelyken en onderwyzers bestaan niet meer.

Personeele belasting wordt niet geheven.

Alleen door het Landschap erkende niet gesalarieerde hoofden (kamponghoofden) zyn vrygesteld van het betalen der belasting.

Op de inning wordt, vooral thans een scherpe controle uitgeoefend.

Op het kantoor van den Gezaghebber zyn districtsge-
wyzes kohieren samengesteld, volgens het model by het Gouvernement in gebruik.

Hierin staan alle belastingplichtigen nominatief vermeld en van alle stortingen wordt aanteekening gehouden in het kohier. Daar de kohieren een gemakelyk mede te nemen boek vormen, kan de Gezaghebber zich tydens zyn veelvuldige tournees overtuigen of de door de bevolking gestorte belasting onmiddellyk door kampong- en districts hoofden ter bestemder plaatse werd gestort.

Kasbeheer, administratie enz.

De kassen van de Landschappen Boengkoe en Mori, zyn samengevoegd tot de Onderafdeelingkas van Kolonodale. Deze en de geheele administratie staat onder beheer van den Gezaghebber, terwyl voortdurend administratief toezicht wordt uitgeoefend door den Administrateur der Landschapskassen van Manado c.s. te Manado.

De Zelfbestuurder van Boengkoe en de Bestuurs-Assistent te Salabangka staan in verband met de groote afstanden, in rekening-courant met den Gezaghebber van Ko-

lonodale.

lonodale, Minstens eenmaal per maand worden deze rekeningen courant afgesloten en de afschriften, bewyzen en kassaldi naar kolonodale overgebracht.

Tydens zyne tournees houdt de Gezaghebber kasinspecties t.w. by de districtshoofden minstens eenmaal per maand en by den Zelfbestuurder minstens eenmaal per kwartaal.

De kamponghoofden storten iedere week by het districtshoofd, het districtshoofd twee maal per maand by den Zelfbestuurder, terwyl door het maandeliks afsluiten der rekeningen courant nimmer achterstand in de administratie voorkomt.

Heerendiensten.

Het aantal dagen waarop in heerdienst moet worden gearbeid bedraagt 28 en het aantal dagen voor gemeentedienst 10, beiden per jaar.

De heerdiensten worden voornamelyk benut voor het verbeteren der wegen, het graven van afvoergoten, het herstellen van bruggen en voor transportdiensten.

In het algemeen worden diensten geëischt, voor welke men niet bedreven is een of ander vak behoeft te zyn, dus koelidiensten.

Er wordt 7 maanden per jaar gewerkt in gedeelten van vier dagen.

De Poesamaand zoomede de maanden waarin de tuinen worden aangelegd en die waarin wordt geoogst, zyn niet met heerdienst bezwaard.

Kolonodale, den 15en Januari 1932.

De Gezaghebber van Kolonodale,

(w.g.) Nouwens.

Voor eensluidend afschrift:.

De Gewestelyk Secretaris,

J. Nouwens